

૧

તમાન સમયમાં વિશ્વમાં કલિયુગનું સામ્રાજ્ય પ્રવર્તી રહ્યું છે. લગભગ સાડા પાંચ હજાર વર્ષપૂર્વે કલિયુગનો પ્રારંભ થયો હતો. આજે આપણે તેના દૂષિત અને કલુષિત પ્રભાવનો અનુભવ કરી રહ્યા છીએ. કલિયુગના એ કલુષિત પ્રભાવને કારણે આપણે એવું માની રહ્યા છીએ કે અન્ય યુગો કરતાં કલિયુગ ખરાબ છે. સર્વત્ર અત્યાચાર, અનાચાર, પાપાચાર વધી રહ્યો છે પરંતુ ગોસ્વામી તુલસીદાસજી તો કહે છે ‘કલિજુગ સમ જુગ આન નહિ- વિશ્વાસ રાખો કે કલિયુગ સમાન બીજો કોઈ યુગ નથી. પ્રશ્ન એ થાય કે તેમણે એવું કેમ કહ્યું હશે? કેમ કે તેમના મતાનુસાર આ જ યુગ એવો છે કે જેમાં કેવળ ભગવાન શ્રીરામના ગુણો ગાઈ ગાઈને મનુષ્ય વિના પરિશ્રમે આ સંસારસાગર પાર કરી શકે છે.

બીજા યુગોમાં હજારો વર્ષ સુધીનાં કઠીન તપ કરવાં પડે છે. મોટાં મોટાં અનુષ્ઠાનો કે યજ્ઞો કરવા પડે છે જ્યારે કલિયુગમાં કેવળ નામ અને પ્રેમાભક્તિ દ્વારા મનુષ્ય ભવસાગર પાર કરી જાય છે. ગોસ્વામી તુલસીદાસજીએ શ્રીરામચરિતમાનસ-તુલસી રામાયણના અંતમાં સ્પષ્ટ કહ્યું છે, ‘એહિ કલિકાલ ન સાધન દૂજા! જોગ જગ્ય જપ તપ વ્રત પૂજા || રામહિ સુમિરિએ ગાઈઅ રામહિ || સંતત સુનિઅ રામ ગુન ગ્રામહિ ||- આ કલિયુગમાં યોગ, જપ, તપ, વ્રત અને પૂજન વગેરે બીજું કોઈ સાધન નથી. બસ! શ્રીરામજીનું સ્મરણ કરવું, શ્રીરામજીના ગુણ ગાવા અને નિરંતર શ્રીરામજીના જ ગુણ સમૂહોને સાંભળવા જોઈએ અર્થાત ભગવાન શ્રીરામ અને તેમના ગુણોનું શ્રવણ, સ્મરણ, ચિંતન-મનન કરતા રહેવું જોઈએ.

આમ ગોસ્વામી તુલસીદાસજીના મતાનુસાર કલિયુગમાં બીજા યુગોના પ્રમાણમાં ઓછા પરિશ્રમ-પુરુષાર્થ અને ઓછા સમયમાં ભગવદપ્રાપ્તિ શક્ય બની શકે છે. બસ! જરૂર છે કેવળ શ્રદ્ધા, વિશ્વાસ અને સાતત્યપૂર્વકના નિષ્ઠાવાન ભગવદ્ભજનની! ત્રેતાયુગમાં જે હજારો

વર્ષનાં કઠીન તપ પછી પ્રાપ્ત થતું હતું તે કલિયુગમાં સહજતાથી પ્રાપ્ત થઈ શકે છે. એટલે જ તુલસી રામાયણના બાલકાંડમાં માતા પાર્વતીજીના લાંબા અને અત્યંત કઠીન તપનું વર્ણન કરતાં તેઓ આપણને સાવધાન કરે છે કે ભારતભૂમિમાં અને કલિયુગમાં જન્મ્યા છો તો ઓછા સમયમાં વધુ મેળવવાનો લાભ લઈ લ્યો! મંડી પડો આજથી જ! રામનામ લેતાં લેતાં

આયમન બિપિન પટેલ

તરી જાઓ ભવસાગર! નહિ તો પસ્તાશો! જરા વિચારો તો ખરા કે પાર્વતીજીએ કેવું ઉગ્ર તપ કર્યું હશે! દેવર્ષિ નારદજીનાં વચનોમાં વિશ્વાસ રાખીને શિવજીને પતિરૂપમાં પામવાના સંકલ્પથી પાર્વતીજીએ રાજસી વેશનો ત્યાગ

પાર્વતીજી સમજાવે છે કઠીન તપનો મહિમા

કરીને તપસ્વિનીનો વેશ ધારણ કર્યો. તપસ્વિની વેશે તેઓ હિમાલયના એવા વિકટ પ્રદેશમાં પહોંચી ગયાં કે જ્યાં સામાન્ય માનવી તો શું દેવતાઓનું પહોંચવું પણ મુશ્કેલ હતું! ત્યાં તેમણે કઠીન તપનો પ્રારંભ કર્યો! સુવિધા- અસુવિધાનું તો શું તેમને પોતાના શરીરનું પણ ભાન ન રહ્યું! એ જ સ્થિતિમાં કેવળ કંદમૂળ ખાઈને તેમણે એક હજાર વર્ષ તપ કર્યું! ત્યાર બાદ તેમણે કેવળ શાક ખાઈને સો વર્ષ તપ કર્યું! તેમનો પણ ત્યાગ કરીને કેટલાક દિવસો સુધી તેમણે ફક્ત જળ અને વાયુનું જ સેવન કરતાં તપ કર્યું! ત્યાર બાદ ત્રણ હજાર વર્ષ સુધી તેમણે આપમેળે ખરીને ધરતી પર પડેલાં વૃક્ષનાં પર્ણો ખાઈને તપ કર્યું! ત્યાર બાદ તેમણે તેમનો પણ ત્યાગ કરી દીધો! એ હતી તેમના તપની પરાકાષ્ટા!

પતિ રૂપમાં શિવજીને પામવા માટે તેમણે પર્ણોનો આહાર પણ ત્યાગી દીધો એટલે તેઓ અપર્ણા કહેવાયાં! તેમના આ અતિ ઉગ્ર તપથી પ્રસન્ન થતાં દેવતાઓના વચનામૃતરૂપી અકાશવાણી થઈ-શિવજી

પતિ રૂપમાં શિવજીને પામવા માટે તેમણે
પર્ણોનો આહાર પણ ત્યાગી દીધો એટલે
તેઓ અપર્ણા કહેવાયાં

તમને પતિરૂપમાં અવશ્ય મળશે. તપ કરનાર ધીર, મુનિ, જ્ઞાની તો અનેક થઈ ગયા પરંતુ તમારા તપની તોલે આવે એવું તપ કોઈએ નથી કર્યું-અસ તપ કાહુ ન કીન્હ ભવાની || પાર્વતીજીનું એ કઠીન તપ ભારતીય કુમારિકાઓના હૃદયમાં ચિરંજીવ બની ગયું છે! પાર્વતીજી તેમના આદર્શ બની ગયાં છે એટલે જ પોતાને યોગ્ય જીવનસાથી મળે તે માટે કુમારિકાઓ અષાઢ માસમાં આજે પણ ગૌરીવ્રત કરે છે.

સપ્તાહનાં વ્રત-તહેવારો
તા. ૨ થી તા. ૮ ફેબ્રુઆરી

તા. ૨ સોમવાર

કકમહા વદ એકમ-ગાણગાપુર
યાત્રા, ગુરુપડવો, નૃસિંહ સરસ્વતી શ્રીશૈલ
યાત્રાગમન દિન

તા. ૩ મંગળવાર

મહા વદ બીજ

તા. ૪ બુધવાર

મહા વદ ત્રીજ:

મોદેશ્વરી માતા પ્રાગટ્ય-મોદેરા

તા. ૫ ગુરુવાર

ગુરુવાર, મહા વદ ચોથ: સંકટ ચોથ,
સંકલ્પસિદ્ધિ ગણેશોત્સવ-મુંબઈ

તા. ૬ શુક્રવાર

મહા વદ પાંચમ: શ્રી ગુરુદેવ અવધૂત
આશ્રમ, રામનગર-શ્રી ગજાનન
મહારાજ મૂર્તિ પ્રતિષ્ઠા, વાર્ષિકોત્સવ. શ્રી
મહાકાલેશ્વર નવરાત્ર, ઉજ્જૈન

તા. ૭ શનિવાર

કકમહા વદ છઠ: યશોદા માતા જયંતી

તા. ૮ રવિવાર

મહા વદ સાતમ: ભાનુસપ્તમી, શ્રીનાથજીનો
પાટોત્સવ, નાથદ્વારા, પૂર્વેધુ શ્રાદ્ધ, સમયે
શ્રી ગજાનન મહારાજ પ્રગટ દિન, શેગાંવ,
મહારાષ્ટ્ર

સુવિચાર

સારો વિચાર જીવન બદલે છે,
અને સારો સ્વભાવ ભવિષ્ય

જ્યાં મહેનત હોય,
ત્યાં ભાગ્ય પોતે જ ઝૂકી જાય છે

સાચું સુખ વસ્તુઓમાં નથી,
સંતોષમાં છે

વનના કોઈ પણ ક્ષેત્રમાં સફળ થવા માટે એકાગ્રતા ખૂબ જરૂરી બાબત છે. તમારા કાર્ય પ્રત્યે પૂર્ણ ધ્યાન કે એકાગ્રતા નહીં હોય તો કાર્યમાં ભૂલો થવાની અને તેથી સમય અને શક્તિ બંનેનો વ્યય થવાનો પણ જો તમે એકાગ્રતા કેળવી હશે તો હાથમાં લીધેલું કાર્ય સરળતાથી, ઝડપથી અને સુંદર રીતે પાર પડે છે. એકાગ્રતા જેમ કાર્યમાં જરૂરી છે તેમ વિદ્યાર્થીઓ માટે પણ અભ્યાસમાં એકાગ્રતા ખૂબ જરૂરી છે.

સ્વામી વિવેકાનંદ પરિવ્રાજકરૂપે ભ્રમણ કરી રહ્યા હતા ત્યારે તે એક સમયે મેરઠ પહોંચ્યા. ત્યાંના પુસ્તકાલયમાંથી કેટલાંક પુસ્તકો રોજ મંગાવી વાંચીને બીજા દિવસે પરત કરતા હતા. આમ થોડા દિવસ ચાલ્યું એટલે એક દિવસ ગ્રંથપાલે પુસ્તકો લેવા આવનાર વ્યક્તિને પૂછ્યું, સ્વામીજી આ બધા પુસ્તકો પૂરાં વાંચે છે ખરા ય કે જોઈને તરત પાછા મોકલે છે?

આ પ્રશ્નોના ઉત્તરમાં સ્વામીજી પોતે બીજા દિવસે ગ્રંથાલયમાં ગયા અને ગ્રંથપાલને મળ્યા. તેમણે ગ્રંથપાલને જણાવ્યું કે, ભાઈ, આ બધાં પુસ્તકો મેં વાંચ્યાં છે. તમને શંકા હોય તો તમે એ પુસ્તકમાંથી કોઈ પણ પ્રશ્ન પૂછી શકો છો.

ગ્રંથપાલે કેટલાક પ્રશ્નો કર્યા અને સ્વામીજીએ એ પુસ્તકો સંદર્ભે જવાબો આપ્યા. ત્યારે ગ્રંથપાલ આશ્ચર્યમાં પડી ગયા અને પૂછ્યું, ‘સ્વામીજી, આપ દરેક પુસ્તક એક જ દિવસમાં વાંચી પરત કરતા હતા એટલે મને જરા શંકા હતી પણ તમે એ શંકાનું સમાધાન કરી દીધું, છતાં મને એ ન સમજાયું કે આટલું ઝડપથી પુસ્તક આપ કઈ રીતે વાંચી ગયા અને આટલું યાદ પણ રાખ્યું.’ ત્યારે સ્વામીજીએ કહ્યું, ‘ભાઈ, આ કોઈ ચમત્કાર નથી, આ એકાગ્રતાની

સફળ થવા એકાગ્રતા ખૂબ જરૂરી

શક્તિનું પરિણામ છે. વાંચવામાં એકાગ્રતા હોય તો જરૂર યાદ રહે છે. જ્યાં વાંચવા ખાતર વાંચી જાવ તો ભૂલી જવાય.” બીજા એક સ્વામીજીનો દાખલો આપું, સ્વામી વિવેકાનંદ એક વાર એક નદી કિનારે ફરતા હતા ત્યારે કેટલાક યુવકો નદીના વહેણમાં તરતાં ઈંડાના કોચલાને લીધેલા બંદૂકથી પ્રયત્ન કરતા હતા પણ બધા સફળ થતા ન હતા ત્યારે સ્વામીજીએ કહ્યું, ‘લાવો, મને આપો બંદૂક, હું પ્રયત્ન કરી જોઉં.’ સ્વામીજીને બંદૂક આપતાં યુવકો અંદરોઅંદર હસવા લાગ્યા.

સ્વામીજીએ નિશાન તાકી ઈંડાના કોચલા પર ગોળી છોડી અને કોચલું તૂટી ગયું. પ્રથમ વારમાં જ આ સફળતા જોઈ પેલા યુવકો આશ્ચર્યમાં પડી ગયા. તેમણે સ્વામીજીને કહ્યું, ‘આપ અચ્છ નિશાનેબાજ

તમારા કાર્ય પ્રત્યે પૂર્ણ ધ્યાન કે
એકાગ્રતા નહીં હોય તો કાર્યમાં ભૂલો
થવાની અને તેથી સમય અને શક્તિ
બંનેનો વ્યય થવાનો

છોરું ત્યારે સ્વામીજીએ કહ્યું, ‘ના ભાઈ હું કોઈ નિશાનેબાજ નથી, આ બંદૂક આજે પહેલી વાર જ પકડી છે પણ સફળતાનું કારણ એકાગ્રતા છે. તમે એકાગ્ર થઈ નિશાન તાકશો તો તમે પણ સફળ થશો.’ એકાગ્રતા હોય તો કલાકોનું કામ મિનિટોમાં થઈ શકે છે.

તમે જે કાર્ય કરતા હો તો તેમાં એકાગ્રતા જરૂર રાખવી, મનની ચંચળતા જ તમને સફળ થવા દેતી નથી એવું ઘણી વાર બને છે. આ એકાગ્રતા એટલે કાર્ય પ્રત્યે ધ્યાન કેળવવાની રીત, એ ખૂબ જરૂરી છે.

અજવાળાં દુર્ગેશ ઉપાધ્યાય